

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

144/78
APPEL

DIVISION)
AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE
APPEL IN STRAFSAK

L. MAHLANGU in Ansae

Appellant.

versus/teen

DIE STAAT

Respondent.

Appellant's Attorney
Prokureur van Appellant

1ste Appellant Adv. J. Klapper

2de Appellant Adv. Lubbe
Advokaat van Appellant

Respondent's Attorney

Prokureur van Respondent

Respondent's Advocate

Advokaat van Respondent

Set down for hearing on

Op die rol geplaas vir verhoor op

(TPA)

2754

Caram: - Muller, Hofmeyr, ARR et. Kuntz, Wd AR

Eerste Appellant Adv. J. Klapper - 9.45 vm - 10 vm

Tweede Appellant f. Lubbe - 10 vm - 10.07 vm

Respondent S. Schneller - 10.07 vm - 10.15 vm

C.A.V

Ward one voormelde appel
van beide appellante

Afgewys
(uitspraak per
Muller, AR)

75 11.14

[Signature]

LAZARUS MAHLANGU & MORRIS MASEMULA

en

DIE STAAT

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA.

APPELAFDELING.

In die saak tussen

LAZARUS MAHLANGU,.....EERSTE APPELLANT

MORRIS MASEMULA,.....TWEEDE APPELLANT

en

DIE STAATRESPONDENT

Coram: MULLER et HOFMEYR,ARR., et HOEXTER,Wnd AR.

Aangehoor: 2 November 1978.

Gelewer: '4 November 1978.

U I T S P R A A K.

MULLER,AR.

Die twee appellante, na wie ek geriefshalwe verwys as beskuldigde no. 1 en beskuldigde no. 2 respektiewelik, het voor regter COETZEE en twee assessore in die Oos-

telike,...../2

telike en Suid-Oostelike Rondgang Plaaslike Afdeling te
~~Witbank, Transvaal, tereggestaan op die volgende aanklagte,~~
naamlik,

- (a) Moord,
- (b) Roof met verswarende omstandighede
en
- (c) Verkragting.

Die Staat se saak was dat die twee beskuldigdes, albei meer-
derjarige Swart mans, op 4 November 1977 te Middelburg, Trans-
vaal, n Blanke vrou, Beatrice Wilhelmina Radmore, in haar
huis aangerand het, haar beroof het van sekere juwele en
kontantgeld, haar verkrag het en vermoor het. Beide be-
skuldigdes het op al die klagtes onskuldig gepleit.

Die verhoorhof het die beskuldigdes skuldig bevind
op die eerste twee aanklagte (moord en roof) maar onskuldig
op die derde aanklag (verkragting). Die hof het ook bevind
dat daar geen versagende omstandighede is nie en het ten
opsigte van die skuldigbevinding op die eerste twee aanklagte

die doodstraf opgelê.

Die twee beskuldiges kom nou, met verlof verleen deur die verhoorëgter, in hoër beroep teen hulle skuldigbevinding en vonnis.

Die oorledene was n weduwee van 73 jaar. Sy het gewoon in haar woonhuis te Middelburg saam met haar ongetroude dogter. Die dogter het bedags gewerk en dan was die oorledene gewoonlik alleen tuis. Laasgenoemde se stokperdjie was fotografie en sy het dit beoefen deur o.a. fotos te neem van Swart mense welke fotos hulle nodig gehad het vir bewysboeke. Vir die neem van sulke fotos was n spesiale plekkie ingerig buitekant die huis van die oorledene naby die agterdeur.

Die twee beskuldiges was op 4 November 1977 by die huis van die oorledene waar laasgenoemde n foto van beskuldigde no. 2 geneem het. Later dieselfde dag is die polisie na die huis ontbied en daar is die oorledene dood aangetref op die vloer van n sonkamer wat toegang verleen

na die kombuis. As n mens deur die agterdeur die huis binnegaan moet jy deur genoemde sonkamer gaan om in die kombuis te kom. Op die vloer, by die lyk van die oorledene, het haar bril gelê asook n pen en op n kassie het n boekie gelê waarin sy gewoonlik besonderhede aangeteken het van die persone wat sy gefotografeer het. Die oorledene se kamera, gemonteer op n driepoot, het op die vloer van die sonkamer gestaan.

Die getuienis van luitenant Erasmus van die S.A. Polisie was soos volg:

"Dit wou vir my voorkom asof die oorledene besig was om te skryf toe sy oorval is."

Op dieselfde dag is n lykskouing op die liggaam van die oorledene uitgevoer. Daar is toe gevind dat die oorledene die volgende beserings opgedoen het :-

- (1) kneus en skraapwonde aan die keel,
- (2) skraapwond aan die linkerhand tussen die duim en wysvinger,
- (3) bloedvlek links net bokant die pubis hare,

(4) gebreekte hyoidbeen met erg stuwling van die longe.
(Die hyoidbeen is die klein beentjie in die keel net onderkant die stembande.) Die oorsaak van dood was, soos deur dr. Cillié getuig, verwurging met versmoring. Daar was ook sekere aanduidings dat iemand met die oorledene vleeslike gemeenskap gehad het en n vaginale smeer is gevind positief te wees vir manlike spermatozoa.

n Staatsgetuie op wie se getuienis die verhoorhof hoofsaaklik sy bevindings gebaseer het was Poulos Mogoane, n 12-jarige seun. Hierdie getuie het op 4 November 1977 gewerk in die tuin van n sekere mev. Smit wie se eiendom geleë is skuins agter die perseel van die oorledene. Dit was die eerste dag dat hy daar gewerk het.

Terwyl Poulos die oggend in die tuin gewerk het, het hy, volgens sy getuienis, opgelet dat beskuldigde no. 2 by die perseel van die oorledene opdaag. Beskuldigde no. 2 het hom gevra of daar n bediende by die oorledenewerk. Sy antwoord was dat hy nie weet nie omdat hy net daardie dag by mev. Smit begin werk het. Beskuldigde no. 2 het toe die perseel van die oorledene binnegegaan. Kort daarna

het beskuldigde no. 1 opgedaag. Ook hy het aan Poulos gevra of daar n-bediende by die oorledene werk en ook aan hom het Poulos gesê dat hy nie weet nie. Beskuldigde no. 1 het toe ook die perseel van die oorledene binnegegaan. Hier moet ek verduidelik dat, volgens die getuienis van die beskuldigdes, hulle saam na die huis van die oorledene gegaan het maar dat beskuldigde no. 2 eerste daar opgedaag het omdat beskuldigde no. 1 in die straat agtergebly het om te urineer. Kort nadat die beskuldigdes die perseel van die oorledene betree het, het Poulos gesien beskuldigde no. 2 sit op n stoel net buitekant die agterdeur van die oorledene se huis terwyl beskuldigde no. 1 teen die muur leun. Dit het vir Poulos voorgekom asof iemand n foto neem van beskuldigde no. 2. Hy kon egter nie die persoon sien wat die foto neem nie want n muur het sy uitsig versper. Dat daar wel n foto van beskuldigde no. 2 geneem is, en dit wel deur die oorledene, blyk uit die feit dat daar op die film in die kamera van die oorledene so n foto was.

Nadat..../7

Nadat die foto geneem is het Poulos gesien dat beide beskuldiges by die agterdeur die huis van die oorledene binnegaan. Dit wil sê hulle het die sonkamer betree. Hy het gesien dat die deur tot op 'n skrefie toegetrek word en dat iemand deur die opening na hom loer. Daarop is die gordyne van die sonkamer toegetrek. Poulos sien toe dat beskuldigde no. 1 by die kombuisdeur uitkom en buitekant op en af stap. Iemand skreeu toe in die huis van die oorledene. Beskuldigde no. 1 gaan toe weer in die huis in. Kort daarna kom hy uit en stap weer op en af buitekant die huis. En terwyl hy so loop kom beskuldigde no. 2 by die agterdeur uit met 'n plastieksak onder sy arm. Beskuldigde no. 2 het gehardloop in die rigting van populierbome in die omgewing. Terwyl hy so hardloop haal beskuldigde no. 1 'n 20 sent stuk uit sy sak en gee dit aan Poulos met die waarskuwing dat, as Poulos gaan praat, dan gaan beskuldigde no. 1 sy keel met 'n mes afsny. Beskuldigde no. 1 het toe vir beskuldigde no. 2 gevolg. Poulos het dadelik aan mev. Smit vertel wat

gebeur...../8

gebeur het en dit was as gevolg daarvan dat die polisie ontbied is. Poulos het later die beskuldigdes op 'n uitkenningsparade uitgewys.

Vir die Staat was daar ook die getuienis van ene Ndhlovu dat ongeveer 12 uur die middag op 4 November 1977 (dit moes net na die gebeure gewees het) die twee beskuldigdes saam opgedaag het by sy huis. Albei het oorpakke aangehad en hulle het die oorpakke uitgetrek en by Ndhlovu gelaat.

Die twee beskuldigdes het ook getuig. Hulle het erken dat hulle die betrokke dag by die huis van die oorledene was. Elkeen van hulle het op sy beurt egter ontken dat hy hoegenaamd die oorledene aangerand het of selfs in die sonkamer teenwoordig was toe die oorledene aangerand is. Trouens, hulle getuienis het eintlik daarop neergekom dat die een die ander beskuldig as die persoon wat die aanranding op die oorledene gepleeg het.

Die verhoorregter beskryf die beskuldigdes in sy

uitspraak as "onverbloemde leuenaars", en hulle getuienis is deur die verhoorhof as vals verwerp. Daarteen het die hof die getuienis van Poulos Mogoane aanvaar as waar en absoluut betroubaar. Steunende op sy getuienis het die verhoorhof die volgende afleidings gemaak (Ek haal aan uit die uitspraak van regter COETZEE):-

"Die enigste redelike afleiding is dat hulle saamgespan het om ten minste te steel in die huis. Dit kon selfs wees, maar die bevinding kan ons nie positief maak nie, om die vrou te verkrag. Ons maak die afleiding, die enigste redelike afleiding, uit al hierdie gebeure, dat hulle altwee wel besef het dat vir hierdie skema die oorledene stilgemaak moes word sodat sy nie die alarm kan gee deur te skreeu nie. Wanneer iemand se keel toegedruk word, weet selfs die onnoselste mens op aarde dat die moontlikheid van dood daarop kan volg.

Ons het dus ook geen twyfel dat iedere een apart bewus gewees het van so 'n moontlikheid nie, indien die keel van die oorledene toegedruk word. Wie ookal presies die keel toegedruk het en wie gehelp het om haar onder bedwang te hou, weet net die beskuldigdes maar uit hierdie samespanning van hulle twee waaroor ons nie twyfel nie, volg dit dat albei

verantwoordelik is in gelyke mate vir wat daar aangetref is, naamlik n vermoorde vrou en wat ek meen die aanklaer korrek beskryf as n rooftoneel. Want sy moes klaarblyklik onder bedwang gestel word ten einde hulle in staat te stel om te steel. Dit is roof."

Wat betref die aanklag van verkragting het die verhoorhof soos volg geredeneer:-

"Sover dit die aanklag van verkragting aangaan, kan die beskuldigdes nie skuldig bevind word nie want daar is niks om aan te dui of die verkragting of die geslagtelike gemeenskap plaasgevind het met die oorledene voor of na haar dood nie. Daar is n waarskynlikheid dat dit plaasgevind het voor haar dood. Waarskynlik het No. 1 dit eerste gedoen en was hy besig om buite uitsig te hou terwyl No.2 besig was en die oomblik wat sy geskreeu het dui daarop dat sy eers finaal dood is nadat No. 2 sy besigheid gedoen het met haar. Maar ons kan nie in n strafsak op selfs so n sterk waarskynlikheid die beskuldigdes skuldig vind tensy ons seker is bo alle redelike twyfel nie."

Dit is op grond van die voornoemde bevindings

dat die beskuldigdes onskuldig bevind is op die aanklag van verkragting maar wel skuldig op die aanklag van moord en roof.

Ek+..../11

Ek het reeds gesê dat, sover die skuldigbevinding aan moord betref, die verhoorhof bevind het dat daar geen versagtende omstandighede is nie en dat die twee beskuldigdes op die twee aanklagte waarop hulle skuldig bevind is, moord en roof, tot die doodstraf gevonniss is.

Op appèl voor ons was die beskuldigdes, net soos by die verhoor, deur afsonderlike pro deo advokate verteenwoordig. Die advokaat vir beskuldigde no. 1 se betoog was beperk tot een basiese punt en dit was, naamlik dat, hoewel dit uit die staatsgetuienis duidelik blyk dat die twee beskuldigdes n gemeenskaplike opset gehad het om te steel of te roof, die Staat nie daarin geslaag het om b. redelike twyfel te bewys dat beskuldigde no. 1 n party was tot n gemeenskaplike opset om moord (in teenstelling met diefstal of roof) te pleeg nie. Gevolglik, so het die betoog voortgegaan, het die verhoorhof fouteer deur beskuldigde no. 1 skuldig te bevind aan moord.

Die advokaat vir beskuldigde no. 2 het drie gronde

van appèl aangevoer, naamlik,

- (a) dat die verhoorhof verkeerdelik die getuienis van die Staatsgetuie Poulos Mogoane as betroubaar aanvaar het,
- (b) dat die verhoorhof fouteer het deur te bevind dat, op die getuienis, die enigste redelike afleiding is dat die beskuldigdes n gemeenskaplike opset gehad het om die oorledene te dood en,
- (c) met betrekking tot die vonnis wat opgelê is, dat die verhoorhof fouteer het in sy bevinding dat daar geen versagtende omstandighede is nie.

Dit sal gerieflik wees om in die eerste plek iets te sê aangaande die argument dat Poulos Mogoane nie n betroubare getuie was nie. Na my oordeel is daar geen meriete in daardie argument nie. In verband met genoemde getuie het die verhoorregter die volgende gesê:-

"Dit is ons aldirie (regter en assessore) se indruk dat ons lanklaas n 12 jaar oue seun so intelligent en doersigtig

eerlik raakgeloop het. Hy is positi-
tief in iedere antwoord wat hy gee,
hetsy dit is om te bewaam, iets te
stel of te sê dat dit nie gebeur het
nie. Dat hy n helder beeld het
van wat hy opgemerk het daardie dag
ly hoegenaamd geen twyfel nie."

Sover dit uit die oorkonde beoordeel kan word kan ek geen fout
vind met die verhoorhof se beskouing aangaande die betroubaar-
heid van Poulos se getuienis nie. Die poging van die advo-
kaat vir beskuldigde no. 2 om ons te oortuig dat Poulos wel
in sekere opsigte nie betroubaar was nie, het, na my oordeel,
absoluut gefaal.

Met die betoog, deur beide advokate op appèl aange-
voer, dat die verhoorhof fouteer het in sy bevinding dat daar
tussen die beskuldigdes n gemeenskaplike opset was om moord
te pleeg, kan ek nie saamstem nie. Basies was die argument
van elk van die advokate dat die beweerde feite in die saak
nie sodanig is dat hulle elke redelike afleiding uitsluit
ander dan dat die beskuldigdes n gemeenskaplike opset gehad
het om geweld toe te pas op die oorledene en dat elk van die

beskuldigdes inderdaad die moontlikheid van haar dood voorsien het en hom daarmee versoen het.

Of die afleiding geregverdig is dat meerdere beskuldigdes ter uitvoering van 'n gemeenskaplike opset opgetree het en voorsien het dat deur hulle optrede die dood van 'n ander veroorsaak kan word, moet natuurlik afhang van die besondere feite van elke saak. In die onderhawige saak is die volgende feite in hierdie verband belangrik:-

- (i) Die beskuldigdes is saam na die huis van die oorledene.
- (ii) Hulle het geweet dat die oorledene 'n ou dame is.
- (iii) Beide van hulle het afsonderlik vir Poulos gevra of die oorledene 'n bediende het.
- (iv) Nadat die foto van beskuldigde no. 2 buitekant die huis geneem is, het die oorledene by die agterdeur in die sonkamer ingegaan.
- (v) Die twee beskuldigdes het haar agtervolg en die deur en gordyne toegetrek.

- (vi) Die oorledene is in die sonkamer aangerand en die aanduidings is dat dit gebeur het net nadat sy van buite in die kamer ingekom het.
- (vii) Terwyl beskuldigde no. 2 in die huis was het beskuldigde no. 1 by die agterdeur uitgekom en het buite op en af gestap.
- (viii) Daar kom toe n geskreeu uit die huis en beskuldigde no. 1 is weer by die agterdeur in.
- (ix) Kort na die gebeure in die huis van die oorledene kom beide die beskuldigdes aan by die huis van Shadrack Ndhlovu waar hulle hul oorpakke uittrek en vra dat Shadrack dit vir hulle hou.
- (x) Hulle gee by die verhoor leuenagtige en botsende relase van die gebeure by die huis van die oorledene. Uit die voorgaande feite was die verhoorhof, na my oordeel, heeltemal geregverdig om die volgende afleiding te maak, soos in die verhoorregter se uitspraak gemeld:-

"Hulle...../16

"Hulle (die beskuldigdes) is saam, onmiddelik na die foto geneem is, die huis in by die agterdeur en die afleiding wat ons maak is dat een van hulle twee, met die wete van die ander, of albei verantwoordelik was kort daarna om die oorledene aan die keel te pak en haar stil te hou."

Daardie afleiding kan gemaak word op grond van die feit dat die oorledene nie geskreeu het toe sy aangerand is nie, behalwe op die stadium toe beskuldigde no. 1 buitekant die huis was nadat die aanranding reeds begin het. Dit volg dus, myns insiens, dat beide beskuldigdes bewus was dat die oorledene verwurg word, al sou dit dan alleenwees met die doel om haar stil te maak, en dat, toe beskuldigde no. 1 weer die huis binnegaan nadat hy gehoor het die oorledene skreeu binne in die huis, hy moes gesien het óf dat die oorledene reeds doodgewurg is óf dat beskuldigde no. 2 nog besig is om haar te verwurg.

Beide van die beskuldigdes moes besef het dat om die oorledene te wurg haar dood kon veroorsaak. Selfs al sou dit dan wees dat beskuldigde no. 1 nie inderdaad self

deeltgeneem het aan die verwurging van die oorledene nie, het hy ~~daarvan geweet en hom nie daarvan gedistansieer nie en het~~ hy voortgegaan met sy deelname in die gemeenskaplike doel ongeag wat van die oorledene word. Daar moet, ten minste, tot dieselfde gevolgtrekking gekom word wat beskuldigde no. 2 betref.

Dit volg dus dat, na my oordeel, die verhoorhof op grond van die afleidings wat gemaak is, ten regte bevind het dat beide beskuldigdes skuldig is aan moord. Sien in hierdie verband S.v. Nkomo and Another, 1966(1) S.A. 831 (A) op bl. 832 - 833 en S.v. Dhlamini and Another, 1971(1) S.A. 807 (A) op bl. 816 - 818.

Wat betref die betoog van die advokaat vir beskuldigde no. 2 dat die verhoorhof fouteer het in sy bevinding dat daar geen versagtende omstandighede is nie, hoef nie veel gesê te word nie. Dit is alreeds herhaaldelik deur hierdie hof gesê dat hy nie as 'n hof van appel kan ingryp met betrekking tot 'n verhoorhof se besluit dat daar geen

versagtende omstandighede is nie tensy bevind word dat die verhoorhof n mistasting of n onreëlmatigheid begaan het of tensy hierdie hof tot die besluit kom dat geen hof redelikerwyse tot die bevinding kon gekom het nie waartoe die verhoorhof gekom het.

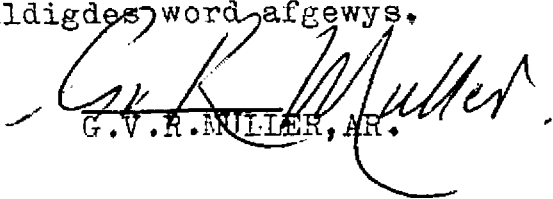
Die advokaat vir beskuldigde no. 2 het betoog dat daar wel versagtende omstandighede was omdat, soos hy submitteer, beskuldigde no. 2 voor die pleeg van die misdade drank gedrink het, en omdat die skuldvorm in hierdie geval, soos hy aan die hand doen, dolus eventualis was.

Dieselfde argument is voor die verhoorhof aangevoer en die hof het beide aspekte behandel en bevind dat daar geen versagtende omstandighede was nie. Daar is met genoemde bevinding, na my oordeel, geen fout te vind nie.

Op grond van wat ek hierbo gesê het kan die appèl nie slaag nie.

Die appèl van beide beskuldigdes word afgewys.

HOFMEYR, AR.
HOEXTER, Wnd AR. } Stem saam.

G.V.R. MULLER, AR.